

Stichting Pensioenfonds TNO

Life & Pension

Kostijn van Gerven,
directeur

Persoonlijke noot

Beste lezer,

Zoals ieder jaar staat de Life & Pension van juli in het teken van het jaarverslag. Een van de kerncijfers over 2017 is het rendement van 3,8%. Dat rendement is lager vergeleken met dat van de grote pensioenfondsen in Nederland. De belangrijkste reden is dat wij een lagere allocatie naar aandelen hebben vergeleken met bijvoorbeeld de vier grote fondsen. In een jaar waarin de aandelenkoersen records breken, leidt dat tot een lager rendement dan bij fondsen met een grotere allocatie naar aandelen. Daar wil ik nog iets meer over vertellen.

Allereerst valt momenteel met name de beweeglijkheid van de beurzen op. In 2017 gingen de aandelenkoersen gestaag omhoog en was de beweeglijkheid van de beurzen gering. In de eerste maanden van 2018 reageerden de beurzen echter veel meer op economische en politieke gebeurtenissen. Er ontstonden grote koersschommelingen. Is dat vervelend? Eigenlijk is de huidige beweeglijkheid van de beurzen meer het 'normale' patroon en was 2017 eerder een uitzondering. Ondertussen staan de aandelenkoersen nog wel 'hoog'. Toch blijven we voorzichtig.

In de kranten wordt gespeculeerd over het Minsky-moment. Een snelle ineenstorting van de markten, genoemd naar de Amerikaanse econoom Hyman Minsky die hier theorieën over heeft gepubliceerd. De meeste analisten denken dat zo'n Minsky-moment nog niet aanstaande is. Maar of dit waar is, weet je pas achteraf. Voor ons is het een reden om extra alert te zijn. Onze lagere allocatie naar aandelen ten opzichte van de vier grote pensioenfondsen, zorgt in elk geval dat een mogelijke correctie op de markten ons minder hard raakt.

Tot zover mijn persoonlijke toelichting. Wilt u meer weten? Volg het nieuws op onze website of lees er meer over in deze Life & Pension.

Colofon

Life & Pension is een uitgave van Pensioenfonds TNO voor deelnemers en pensioengerechtigden.

Tekst: Pensioenfonds TNO i.s.m. Ernestien Honning

Vormgeving: mariëtte jongen vormgeving

Fotografie: Chantal Vluggen, iStock

Redactie

Heeft u vragen of suggesties met betrekking tot Life & Pension, stuur dan een e-mail naar info@sp.tno.nl.

Bellen kan ook, naar 070 413 8602, of stuur een brief

naar Pensioenfonds TNO, Redactie Life & Pension,

Postbus 7018, 2280 KA Rijswijk

Druk: Quantas

Oplage: 3.000 exemplaren

Rechten

Niets van deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder toestemming van Pensioenfonds TNO. Aan de inhoud van deze Life & Pension kunnen geen rechten worden ontleend.

Personalia

Bestuur

Werkgeversleden

ir. Dick Schmidt (voorzitter)

dr. ir. Hans Boumans

mr. drs. Cis Marring RA

Rien Paulus

Deelnemersleden

Vacature

dr. Frank Phillipson RTD (secretaris)

Iris Blankers MSc

Nancy Westerlaken MSc

Pensioengerechtigdenleden

dr. Kees Ekkers

drs. Joop Ruijgrok MBA

Directie

drs. Kostijn van Gerven (directeur)

mr. Arie van Luijk (adjunct-directeur tot 1 juli 2018)

drs. Hans Veltman (adjunct-directeur vanaf 1 juli 2018)

Het pensioenjaar 2017

Was 2017 een goed of een slecht jaar voor uw pensioen? Het uitgebreide antwoord in het jaarverslag 2017, dat gepubliceerd is op onze site. Hier leest u de highlights.

Pensioenklimaat

Het 'pensioenklimaat' van afgelopen jaar was best oké, al konden we uw pensioen maar beperkt indexeren. Andere pensioenfondsen scoorden beter. Daar zijn hogere risico's genomen, die wij voor ons pensioenfonds riskant vinden. Wel hebben we een aantal aanpassingen in onze beleggingsportefeuille doorgevoerd om in de toekomst voldoende rendement te halen. Zo hebben we in 2017 een redelijk rendement gehaald van circa 3,8%. De dekkingsgraad is zelfs gestegen van 106% naar 114%. Bij 100% hebben we net genoeg geld om alle pensioenen te kunnen betalen. Om te kunnen indexeren moet de dekkingsgraad dusdanig hoog zijn, dat het verantwoord is. We hebben daarom niet meer dan de wettelijk toegestane indexatie mogen geven van 0,42%.

Aanvullende details: pensioenpremie en kosten

In 2017 is 18,4% van de loonsom aan premie betaald voor uw pensioen. Deels door u en deels door uw werkgever. In 2018 is dat aangepast naar 18,2%. Verder is ingestemd met het voorstel om aangesloten werkgevers toe te staan om in overleg met de eigen werknemers of OR de premieverdeling en premievrije voet te bepalen. Wat betreft de kosten was 2017 vergelijkbaar met 2016.

Monitoren van activiteiten

Naast de Life & Pension en mailings waren er in 2017 informatiebijeenkomsten op locatie. Dat bleek weer een succes te zijn. Het was de gelegenheid om interactieve peilingen te doen en om vragen te stellen, bijvoorbeeld over risicobereidheid en duurzame beleggingen. Daarnaast heeft de visitatiecommissie ons afgelopen jaar

goede aandachtspunten meegegeven. Verder stond het reguliere onderzoek van De Nederlandsche Bank dit jaar in het teken van beleggingen en risicobeheer. Dat leverde een goed verbeterplan op. Tot slot zijn voorbereidingen getroffen voor de invoering van een Raad van Toezicht. Als gevolg van de Verzamelwet pensioenen 2017 komt dat in de plaats van de visitatiecommissie.

Toekomstscenario

Het kabinet wil graag naar een situatie waarin ook persoonlijke pensioenpotten mogelijk zijn. Naast een verplichte, collectieve regeling via de werkgever. Verder wil het kabinet mogelijk naar een op leeftijd gebaseerde premie. We volgen die ontwikkelingen en houden u op de hoogte. Wat betreft onze regeling: wij zijn een zelfstandig ondernemingspensioenfonds ofwel een pensioen voor en door de leden van de aangesloten organisaties. Dat geeft bepaalde zekerheid, betrokkenheid en de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de pensioenregeling, service, prijs en kosten. Vooralsnog lijkt zo'n eigen ondernemingspensioenfonds nog steeds de beste keuze.

Arie van Luijk en Hans Veltman

Arie van Luijk heeft veel betekend voor het pensioenfonds en gaat in juli zelf met pensioen. Hans Veltman is zijn opvolger. Hij werkte bij TNO en heeft in juni de overstap van het bestuur naar het bestuursbureau gemaakt. Een mooie reden om met beiden in gesprek te gaan. Het resultaat van dat dubbelinterview (dat plaatsvond voordat Hans startte) is een boeiende kijk op de geschiedenis van Pensioenfonds TNO en een persoonlijk verhaal over wensen en ambities.

Memorable momenten

We gaan allereerst terug naar TNO in de jaren 80. Alles wat met het pensioen te maken had, was ondergebracht bij diverse staforganen van TNO. Arie werkte als stafjurist bij wat toen 'Sociale Zaken en Personeelsdiensten' heette. Later was hij hoofd van de afdeling Arbeidszaken en hij raakte steeds meer betrokken bij pensioenzaken. Zo heeft Arie destijds alle pensioenactiviteiten van de staforganen samengebracht in één pensioenfonds. Niet lang

daarna volgde de juridische en fysieke verzelfstandiging en viel het pensioenfonds daarmee rechtstreeks onder de Stichting Pensioenfonds TNO. Zo stond hij 25 jaar geleden aan de basis van wat nu het bestuursbureau in Rijswijk is. In al die jaren is Arie als adjunct-directeur nauw betrokken geweest bij alle pensioenontwikkelingen die Pensioenfonds TNO heeft doorgemaakt: van beleid tot implementatie.

Op deze pagina's leest u een verkorte versie van dit dubbelinterview. Lees het volledige verhaal online op www.lifeandpension.pensioenfondstno.nl.

De kracht van Arie

"De kracht van Arie is zijn enorme juridische kennis. Is er een bepaalde ontwikkeling of verandering? Als geen ander kan Arie aangeven wat de impact is en wat er moet gebeuren", vertelt Hans. "Je zit er natuurlijk niet voor niks", zegt Arie bescheiden. "In mijn functie is een evenwichtige belangenafweging van wezenlijk belang. De kern van een collectieve regeling is het delen van risico's. Die belangenafweging moet je goed op papier kunnen zetten en met de juiste cijfers helder en begrijpelijk maken voor anderen."

Hans herkent die uitdaging

Hans was van 2003 tot 2015 actief in de OR van TNO waarbij

arbeidsvoorwaarden op tafel kwamen. "Het is prima als iets verandert, maar je moet het wel goed uit kunnen leggen aan je collega's. Je hebt vanuit de OR een enorme verantwoordelijkheid. Die instelling heeft me ver gebracht. Mijn interesse in pensioen is in die tijd gewekt." Arie beaamt vanuit zijn ervaring dat het pensioen een hele belangrijke arbeidsvoorwaarde is. "Het gaat om ontzettend veel vermogen; het is een belangrijk deel van het inkomen

van veel gezinnen bij pensionering, als de deelnemer overlijdt en bij arbeidsongeschiktheid."

Wat ga je missen?

"Ik kijk met veel voldoening terug op mijn tijd bij TNO en het pensioenfonds. Ik vond het interessant om bij te mogen dragen aan de ontwikkeling van de arbeidsvoorwaarden van TNO en vervolgens de verdere ontwikkeling van de pensioenregeling bij Pensioenfonds

TNO. En ja, wat ik zeker ga missen zijn de contacten." En Hans? Hans neemt immers officieel afscheid bij TNO. "Ik ga de informele contacten missen. De veelzijdige gesprekken met collega's tijdens de lunch. Ik heb verder mogen bijdragen aan bijzondere experimenten en onderzoeken. Ik heb een hele brede interesse. Toch is pensioen wel echt mijn ding. Ik kijk ernaar uit om te starten."

Feit of fabel

Voorkom dat u voor verrassingen komt te staan

Het pensioen dat u opbouwt via uw werk is een aanvulling op uw AOW. Samen vormen ze de inkomsten op het moment dat u stopt met werken. Het is belangrijk om te weten of uw pensioen voldoende is en welke aspecten impact hebben op de hoogte van uw pensioen. In 'Feit of fabel' belichten we een paar punten. Dus doe mee. Test uw kennis en ontdek interessante aspecten van uw pensioen. Kijk voor het juiste antwoord op pagina 7.

1. Als u voor of na uw pensioendatum overlijdt, gaat uw opgebouwde pensioen naar uw nabestaanden.

- ☐ Ja, dat is zo.
- ☐ Nee, dat is niet zo.

2. Als u stopt met werken, hoeft u niet gelijk al uw pensioen te laten uitkeren.

- ☐ Ja, dat klopt.
- ☐ Nee, dat klopt niet.

3. Ook wij kunnen verkeerde beleggingen doen.

- ☐ Ja, dat is waar.
- ☐ Nee, dat is niet waar.

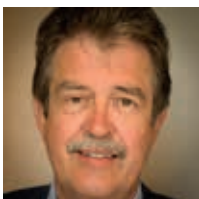
Tips van het bestuur

Cis Marring

Verdiep u in uw pensioen als u een pensioengat heeft of overweegt TNO (het pensioenfonds) te verlaten

Ik ben een aantal jaren ZZP'er geweest en heb toen een pensioengat gecreëerd. Gelukkig heb ik toen trouw geld opzij gezet als aanvulling op mijn lagere pensioeninkomen later. Als u ook jaren zonder pensioenopbouw heeft of verwacht, bijvoorbeeld doordat u ZZP'er wilt worden, raad ik u aan u rekenschap te geven van de pensioenconsequentie. Zolang u in vaste dienst bent en pensioen opbouwt, kunt u er rustig vanuit gaan dat het wel goed zit.

Dick Schmidt

Af en toe eens nadenken over uw persoonlijke, financiële planning is een nuttige tijdsbesteding

Het is misschien niet het eerste wat op uw wensenlijstje staat om te doen als u tijd over heeft. Toch is het waardevol. U weet dan waar u aan toe bent en u kunt makkelijker financiële beslissingen nemen. Maak het voor uzelf heel concreet: welke gebeurtenissen met financiële impact verwacht u op korte termijn en welke op langere termijn? Vervolgens kijkt u wat dat betekent voor uw budget.

Frank Phillipson

Verdiepen in uw pensioenregeling is belangrijk; ook als u jong bent

Waarom? Als u het anders wilt, kunt u aanvullende maatregelen nemen. Vlak voor uw pensioen bijsturen is namelijk beperkt mogelijk. En wist u bijvoorbeeld ook dat u bij het pensioenfonds verzekerd bent voor overlijdensrisico; uw partner kan recht hebben op een nabestaandenpensioen. Neem dat bijvoorbeeld mee in uw overwegingen bij het afsluiten van een overlijdensrisicoverzekering als u een huis koopt.

Hans Boumans

Veranderingen in het pensioenstelsel en dit is wat PensioenfondsTNO doet

Ik heb niet echt een tip, maar wel een statement dat ik wil maken. Als je kijkt naar de recente ontwikkelingen en mediaberichten over veranderingen in het pensioenstelsel, dan kan ik me voorstellen dat dat vragen oproept. Wat ik wil benadrukken, is dat wij de ontwikkelingen nauwgezet volgen en dat het PensioenfondsTNO altijd in het belang handelt van alle deelnemers en pensioengerechtigden. Wij zijn uw pensioenfonds. En heeft u een vraag, neemt u dan contact op met het pensioenfonds.

Hans Veltman

Strengere regels rond indexatie zijn begrijpelijk

Dit is niet specifiek een tip, maar ik wil dit graag uitleggen. In het kort komt het erop neer dat de indexatie uit de beleggingsopbrengsten moet komen. Door te snel te indexeren, wordt mogelijk meer pensioen uitgekeerd dan we met de beleggingen kunnen waarmaken. De jongere generatie betaalt daarvoor dan uiteindelijk de prijs.

Iris Blankers

Kijk eens op 'Mijn pensioen' – daar ziet u o.a. uw individueel opgebouwde aanspraken

Als u inlogt met uw DigiD bij 'Mijn pensioen' op www.pensioenfondstno.nl, ziet u welke rechten u al heeft opgebouwd, hoeveel u naar verwachting ontvangt wanneer u met pensioen gaat en welk effect het vervroegen van uw pensioendatum heeft. Het is echt de moeite waard om de Pensioenplanner eens te bekijken bij 'Mijn pensioen'.

Joop Ruijgrok

Denk na over een Hoog/Laag pensioen of Laag /Hoog pensioen

Dit is bijvoorbeeld van toepassing als uw partner nog vijf jaar doorwerkt en jullie daarna samen van alles willen ondernemen. In zo'n situatie is het slim om te kiezen voor een Laag/Hoog pensioen. De eerste vijf jaar heeft u dan een lager pensioen en daarna krijgt u een hoger pensioen.

oplossen. Er bestaat geen 'gouden tip'; verwacht die dus niet. Tips zijn in mijn ogen eerder open deuren. Neemt niet weg dat ik het waardevol vind om u aan het denken te zetten als het gaat om uw pensioen. Hoe staat u er dan financieel voor en wat betekent dat? Laat dat geen verrassing zijn.

Rien Paulus

Bent u net begonnen met werken? Laat uw pensioen niet links liggen.

Zorg dat u zich bewust blijft van deze belangrijke arbeidsvoorwaarde. Gaat u trouwen, koopt u een huis, verandert u van baan. Sta steeds even stil bij uw pensioensituatie. Beslissingen van nu, kunnen later het verschil maken. Pensioen bouwt u niet 1-2-3 weer even op... Kijk bijvoorbeeld eens op de site van het pensioenfonds bij 'Wanneer in actie komen'. Bij het item 'In dienst' kunt u ontdekken wat nu voor u belangrijk kan zijn.

Nancy Westerlaken

Fantaseer eens over hoe uw leven eruitziet als u gestopt bent met werken...

Heeft u een koophuis en is dat dan afbetaald, wilt u verre reizen maken of wilt u juist twee keer per maand naar de opera en/of lekker uit eten, zijn uw kinderen zelfstandig, etc. Probeer vervolgens op basis van dat plaatje een gevoel te krijgen hoeveel geld u dan nodig heeft om te leven. Sluit dat aan op uw verwachte pensioenopbouw? Kijk op www.mijnpensioenoverzicht.nl.

Kees Ekkers

Met tips kunt u uw pensioen-dilemma's niet 'even' oplossen

Het is goed om u te realiseren dat u niet moet zoeken naar de tip waarmee u uw pensioendilemma ineens kunt

Antwoorden 'Feit of fabel'

Stelling 1: fabel

Bij overlijden gaat uw ouderdomspensioen niet naar de nabestaanden; wel ontvangt uw partner dan partnerpensioen. Dat is 70% van uw ouderdomspensioen (plus 10% extra als u bij overlijden nog in dienst was). Kinderen tot 21 jaar krijgen 16% wezenpensioen. Heeft u extra pensioenkapitaal opgebouwd met de Extra Pensioen, Netto Pensioen en de TOP-regeling, dan ontvangt uw partner een extra partnerpensioen op basis van dit kapitaal. Heeft u geen partner, dan komt dat kapitaal indirect ten goede aan de andere deelnemers, omdat er dan meer kapitaal zit in het pensioenfonds. Pensioenkapitaal valt namelijk niet onder het Erfrecht, maar de Pensioenwet.

Stelling 2: feit

Uw pensioenuitkering mag u tussen de 10 jaar voor uw AOW-datum en 5 jaar erna in laten gaan. Als u stopt met werken, hoeft u dus niet meteen te starten met uw pensioen. Dat kan belastingtechnisch voordelig zijn. Vanaf uw AOW-leeftijd geldt namelijk een ander belastingtarief. Is dat financieel geen optie, dan kunt u ook een AOW-overbruggingspensioen overwegen om de periode tot uw AOW-leeftijd met een deel van uw ouderdomspensioen financieel te overbruggen. Geef uiterlijk drie maanden voor de gewenste ingangsdatum door wat uw wensen zijn.

Stelling 3: feit

Uiteraard willen we fouten te allen tijde voorkomen. Ons beleggingsbeleid is dan ook zeer zorgvuldig. Zo hanteren we beleggingsbeginselen en beleggen we niet zelf, dat is specialistisch werk. We besteden het uit en volgen het kritisch. Maar het blijft beleggen; ook het pensioenfonds kan te maken hebben met tegenvallende resultaten. Sparen is echter niet de oplossing. Om voldoende pensioen op te kunnen bouwen met het ingelegde kapitaal, is een rendement noodzakelijk dat niet wordt bereikt met sparen.

Wijziging aanvullend pensioen/ TOP

Hoe weet ik wat ik heb?

Als u meedoet met de aanvullende pensioenregeling Extra Pensioen, Netto Pensioen of TOP, ziet u dat op uw pensioenoverzicht ofwel uw UPO die u jaarlijks ontvangt. Een andere mogelijkheid is inloggen bij 'Mijn pensioen' op onze site www.pensioenfondstno.nl.

In 2018 zijn er twee wijzigingen ingegaan. Allereerst is de fiscale pensioenrichtleeftijd van 67 naar 68 jaar gegaan. In de vorige Life & Pension hebben we daar aandacht aan besteed. Zoals afgesproken leggen we nu de andere wijziging uit. De wijziging is alleen van toepassing als u meedoet met de aanvullende pensioenregeling of TOP.

Bij uw ouderdomspensioen (middel-loonregeling) is vooraf bepaald *hoeveel pensioen* u krijgt; de bijbehorende premie staat niet vast. Bij de regeling van het aanvullende pensioen en TOP is alleen bepaald *hoeveel premie* u inlegt en dat het kapitaal bestemd is voor uw pensioen. Hoeveel pensioen dat oplevert, hangt af van het rendement op uw rekening en het aanbod (eventueel shoppen) dat u krijgt op het moment dat u het omzet naar een pensioenuitkering.

Nieuwe LifeCycle Mixen

Het kapitaal van uw aanvullende pensioenregeling of TOP staat op uw beleggingsrekening bij NN IP. U belegt daar via LifeCycle Mixen. Deze LifeCycle Mixen zijn vanaf 1 januari 2018 vernieuwd, zodat ze beter aansluiten op de huidige wensen van onze deelnemers, goedkoper zijn én een beter eindresultaat opleveren.

Nieuw: doorbeleggen na pensionering

Vanaf 2018 is het wettelijk mogelijk geworden om uw opgebouwde kapitaal na uw pensionering door te beleggen. U koopt dan een variabel pensioen. Het risico van uw beleggingen bouwt dan langzamer af; u wilt immers nog een aantal jaren doorbeleggen. U bent dan niet meer afhankelijk van het aanbod op dat ene moment als u met pensioen gaat. Dat geldt dus voor de aanvullende pensioenregeling en TOP.

Als het zover is... shoppen!

Met uw pensioenkapitaal kunt u vervolgens bij NN IP of elders een pensioenuitkering kopen. De hoogte is afhankelijk van het aanbod dat u krijgt. Dat is het shoppen. Op die manier kunt u een variabel pensioen kopen en (gedeeltelijk) doorbeleggen.

Checklist

Wat moet u nu doen?

- 1 Uw LifeCycle Mix is automatisch overgezet naar de nieuwe LifeCycle Mix. Log in bij NN IP (wn-mijnpensioen.nnip.com) en controleer uw profiel (defensief, neutraal, offensief) en pas het eventueel aan.
- 2 Kies ongeveer 15 jaar voor uw pensioendatum bij NN IP voor de LifeCycle Mix die is afgestemd op doorbeleggen. Het is onderzocht dat dat het optimale keuzemoment is om voldoende rendementsvoordeel te halen. NN IP zal u ook tijdig inzien.
- 3 Als u met pensioen gaat: koop met uw aanvullende pensioenkapitaal een variabel pensioen. Vraag diverse offertes op en kies wat bij u past. Wilt u bij nader inzien toch geen variabel pensioen, dan kunt u op dat moment natuurlijk ook een vaste pensioenuitkering kopen.

NB heeft u geen aanvullend pensioen en wilt u meer weten?

Op www.pensioenfondstno.nl vindt u bij 'De regeling' informatie over deze keuze.

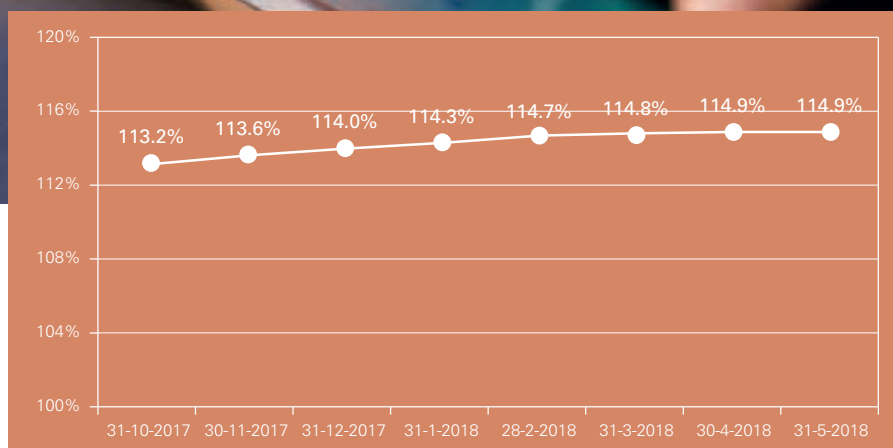
Een paar cijfers

4.258

Er zijn 4.258 actieve deelnemers (2017) ofwel mensen die in dienst zijn bij TNO of de aangesloten werkgevers en hun pensioen opbouwen via Pensioenfonds TNO. Ook is er een grote groep oud-medewerkers die hun opgebouwde pensioen niet hebben overgedragen (waardeoverdracht is een keuze). En er is natuurlijk ook nog een groep pensioengerechtigden. Bekijk de andere cijfers om te ontdekken hoe groot die is.

5.354

Dit is het aantal pensioengerechtigden dat maandelijks een pensioenuitkering heeft ontvangen van het pensioenfonds in 2017. U kunt in het jaarverslag (zie website) deze cijfers vergelijken met afgelopen jaren. In totaal behartigt het pensioenfonds de pensioenen van ruim 15.000 gezinnen of huishoudens, dus van actieve deelnemer tot gepensioneerde. Kortom, een grote verantwoordelijkheid.

0,7%

En dan de cijfers van dit jaar. Allereerst zijn we eind vorig jaar uitgekomen op een beleggingsrendement van 3,8%. Als we kijken naar de cijfers van mei, dan zitten we op een beleggingsrendement van 0,7%. Bouwt u voor eigen risico kapitaal op bij Nationale Nederlanden Investment Partners (NN IP) voor uw TOP, Extra Pensioen of Netto Pensioen? Dan was het gemiddelde rendement van dat kapitaal tot en met mei 3,1%. Log in op wn-mijnpensioen.nnip.com om te zien hoe uw kapitaal ervoor staat.

115%

En dan de beleidsdekkingsgraad ofwel het gemiddelde van de afgelopen 12 maanden. 100% zou precies genoeg zijn om aan alle verplichtingen te kunnen voldoen. Als we kijken naar de huidige beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds TNO dan is die vanaf eind 2017 gestegen van 114% naar 115% in mei. Het verloop van afgelopen maanden is zichtbaar in deze grafiek.

Hoe ontwikkelt de markt?

2018 had een voortvarende start, maar vanaf eind januari veranderde dat snel. De aandelen reageerden sterker op de economische en politieke gebeurtenissen. Zo is de dreiging van de handelsoorlog tussen China en de Verenigde Staten nog steeds merkbaar. Wilt u meer weten over hoe we ervoor staan? Volg het nieuws op de site. Eind juli zullen daar ook de halfjaarcijfers van 2018 beschikbaar zijn.

eTNOs actief betrokken bij pensioenontwikkelingen

eTNOs is niet alleen een vereniging die uitstapjes organiseert. eTNOs zet zich ook actief in voor de belangen van haar leden. Bijvoorbeeld met de werkgroep 'Pensioenen'. Deze werkgroep heeft als doel bij te dragen aan het behouden van een goed en betrouwbaar pensioen. In het bijzonder voor de pensioengerechtigden met aandacht voor een evenwichtige verdeling van lusten en lasten tussen jong en oud. De werkgroep bestaat uit acht leden, waaronder de drie leden die namens de pensioengerechtigden zitting hebben in het Verantwoordingsorgaan.

De werkgroep volgt de pensioenontwikkelingen, vormt haar visies en bepaalt haar standpunten ten aanzien van, met name voor TNO, relevante onderwerpen. Deze visies en standpunten worden uitgedragen

in gesprekken met het pensioenfonds, het Verantwoordingsorgaan, de gepensioneerde leden in het bestuur van pensioenfonds en de OR van TNO. De werkgroep onderhoudt ook contacten met belangengroepen op het gebied van pensioenen, in het bijzonder met de KNVG (Koepel van Nederlandse Verenigingen van Gepensioneerden) waar eTNOs lid van is. Via deze belangengroepen worden contacten onderhouden met andere pensioenfonds.

Actuele onderwerpen van de werkgroep

Onderwerpen waar de werkgroep zich onder meer mee bezig heeft gehouden, zijn de uitwerking van het nieuwe financiële toetsingskader (nFTK), de pensioenpremie en de premiedekkingsgraad. De belangrijkste

onderwerpen die momenteel de aandacht hebben, zijn de nog steeds lopende discussies rondom een nieuw pensioenstelsel, de toekomst van ons pensioenfonds en de vertegenwoordiging van pensioengerechtigden in Bestuur en Verantwoordingsorgaan van ons pensioenfonds. Wilt u meer weten over eTNOs en de werkgroepen? Op onze geheel vernieuwde site leest u meer.

Vereniging van ex-TNO'ers*
*en aangesloten werkgevers

eTNOs bevordert de onderlinge contacten tussen de gepensioneerden van TNO en behartigt hun belangen bij het Pensioenfonds TNO, bij TNO en daarbuiten. www.etnos.nl

Vraag van het Sociaal Personeelsfonds

Zijn uw financiën op orde?

Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat 40% van de Nederlanders het lastig vindt overzicht te houden over hun financiën. Dit bericht stond maandag 16 april op NU.nl. Hoe is dat voor uw situatie? Het Sociaal Personeelsfonds (SPF) kan u ondersteunen om dit probleem aan te pakken. Nu kunt u gratis gebruikmaken van een eenmalig consult bij een van onze budgetcoaches.

Gratis consult budgetcoach

Een budgetcoach kan snel nagaan of de persoonlijke financiën voldoende onder controle zijn en daar advies over geven. Zo kunnen financiële problemen worden beperkt of voorkomen. Als u het prettig vindt om een ochtend of een middag met een budgetcoach te overleggen en advies te krijgen, kunt u

direct contact opnemen met één van onderstaande budgetcoaches en een afspraak maken. Deze gratis financiële check is eenmalig, vrijblijvend en vertrouwelijk. U hoeft daarvoor geen lid te zijn van het SPF.

Micha Aarts – Saldosupport
DELFT
e-mail: micha@saldosupport.nl
telefoon: 06 - 3877 0264
www.saldosupport.nl

Jacqueline Oskam-Bobeldijk
ZEIST
e-mail: j.oskam@bobeldijk.nu
telefoon: 06 - 8333 4954
www.bobeldijk.nu

Indien nodig - en altijd in overleg met het SPF-bestuur - kan de budgetcoach op kosten van het SPF uitgebreidere steun geven. Lidmaatschap van het SPF (€ 0,50 per maand) is dan wel een voorwaarde. Meld u dan aan via spf@tno.nl, bel secretaris Carla van Lit op 06 - 5546 1564 of schrijf naar TNO Sociaal Personeelsfonds, Postbus 96800, 2509 JE Den Haag.

Meer weten? Lees het informatieblad 'Beschrijving Sociaal Personeelsfonds' dat u vindt bij 'Documenten' op www.pensioenfonds.nl.

Overleden pensioengerechtigden

Naam	Woonplaats	Leeftijd	Naam	Woonplaats	Leeftijd
Februari 2018			Mw. W.F. Dofferhoff-van der Hulst	Noordwijk	88
P.J. de Romijn	Delft	77	J.J. Plukaard	Rijswijk	82
J.C. Haeseker	Delft	77	H. Rijken	Ede	94
N. Snijders	Rijswijk	93	Mw. C.E. Klein-Roelofs	Vaassen	83
C.W. Stortenbeker	Arnhem	92	F. Swart	's-Gravenhage	92
R.J.J. Hermus	Beneden Leeuwen	76	G. de Lijster	's-Gravensande	76
J.B.M. Langbein	Delft	83	Mw. F.J. de Lange-Malijers	Epse	94
R. Beckker	Arnhem	86	R.H.J.W.A. Drent	Rijswijk	79
Mw. A. van der Wees-van der Spek	Roden	94	Mw. J.C. Holierhoek-Zoutewelle	Brunssum	88
Mw. A.M. Totaram	Zoetermeer	55	Mw. J.C. van Laarhoven-Mahieu	Leiderdorp	83
N.H. de Kleijn	Leidschendam	82	H.J.M. van Rongen	Apeldoorn	85
Maart 2018			Mw. T. van der Marel	Zelhem	91
F. van Zetten	Tiel	94	F.H.M. van der Vossen	's-Gravenhage	93
Mw. H. van der Gaag-Jongste	Delft	97	H. Weijman	Bennekom	86
J. Bock	Delft	79	Mw. J.P. Drenth-Zuidland	's-Gravenhage	88
C.J. Duijndam	Wassenaar	90	Mw. T.C.T. Spanjers-van Remmen	Huis ter Heide	85
Mw. J.J.L. van de Camp-Erends	Soesterberg	91	Mei 2018		
Mw. T.B.J. van Schaik-Antes	Rotterdam	84	T.J. de Groot	Delft	74
G.M. van der Want	Soest	101	R. Havinga	Schalkhaar	89
J. Hoegee	Gouda	71	J. Sonneveld	Delft	73
Mw. N.M. den Breems-Laheij	Voorburg	87	E. Burghardt	Leeuwarden	89
M.J. van Noord	Voorschoten	83	Mw. A. Jansen-Kruithof	Eindhoven	94
L.W. Rieff	Soest	77	Mw. C.G.J. Eikelboom	Zeist	76
Mw. J.C. van den Berg-van der Meer	Delfgauw	92	D.J. van Putten	Bilthoven	67
C.J.J. Castenmiller	Delft	70	Mw. J.J. Buth-van der Ree	's-Gravenhage	82
J. van der Horst-van Dijk	Nijmegen	82	Mw. F.D. van den Hamer-Klok	's-Gravenhage	94
G.L.M. Albers	Rheden	86	J. van de Kolk	Wageningen	78
O.A. Scholtz	Wageningen	85	Mw. C. Snel	Emmen	83
Mw. C. Bult-Rijnhart	Rijswijk	91	M.T. van Vliet	Venray	68
A. van Giessel	Apeldoorn	94	Mw. T.T. Albers-Krol	Rijswijk	86
A. Schouten	Voorschoten	81	Mw. N.L. Bos-Hoogendoorn	Apeldoorn	83
April 2018			Juni 2018		
L. Veerman	Delft	82	P.R. De Muelenaere	Amersfoort	66
Mw. T.C.M. Bouman-Verhaar	Bilthoven	93	L.A. Fontijn	Berkel en Rodenrijs	75
J.F. Bleichrodt	Pijnacker	86	G.R. van den Berg	Voorburg	85
M.A.A.J. van Rooij-Driesen	Waalwijk	84	Mw. C.A. de Vries-Bom	Rijswijk	90
M.B. Ponsen	Wageningen	91	K.P. Cromberge	Wageningen	83
W.J. van Veen	Ermelo	88	Mw. G.A. de Brieder-de Swart	Nieuwerkerk aan den IJssel	67

Kort nieuws

TNO Stieltjesweg alumni-middag

Heeft u gewerkt bij TPD, TNO Industry & Techniek en TNO Industry aan de Stieltjesweg in Delft? Dan is het leuk om te weten dat TNO een bijzondere netwerkbijeenkomst organiseert op vrijdag 15 november 2018. Meer weten? Stuur een e-mail naar Nadine.Dreesen@tno.nl met als onderwerp 'TPD 15 nov' zodat zij u meer informatie en een outlook-uitnodiging kunnen sturen.

Checkmomenten van pensioen:

- Nieuwe baan
- Samenwonen
- Trouwen
- Kinderen
- Uit elkaar
- Scheiden
- Arbeidsongeschied
- Werkloos
- Naar buitenland
- Meer werken
- Minder werken
- Verlof
- Pensioen
- Overlijden

Kijk op:
Pensioenfondstno.nl

UPO ontvangen?

In juli ontvangt u uw jaarlijkse Uniform Pensioenoverzicht. Vragen? Bel of mail onze pensioenuitvoerder AZL: pf-tno@azl.eu, 088 - 1162 401.

Ontdek de Life & Pension online

www.lifeandpension.pensioenfondstno.nl
Zowel in het Nederlands als het Engels.

De geschiedenis van TNO Zeist

TNO gaat na bijna 60 jaar Zeist verlaten. Ter gelegenheid daarvan is door een aantal (oud)medewerkers het boek 'TNO Zeist: de geschiedenis herbeleefd in woord en beeld' samengesteld. Dit boek (104 pagina's en 125 foto's) uitgegeven door eTNO's regio Midden is te bestellen door een e-mail te sturen naar floradevrijer@gmail.com. De kosten zijn €15 voor het boek en €5 voor de verzendkosten.

Op naar een nieuw VO

Per 1 juli 2018 start een nieuw Verantwoordingsorgaan (VO) aangezien de huidige zittingstermijn afloopt. Op dit moment worden de verkiezingen afgerond, stemmen geteld en de leden benoemd. In de volgende Life & Pension leest u daar meer over. Of volg het nieuws op de site.

Bent u 62, 63, 64 of 65 jaar?

Geef tijdig uw pensioenwensen door aan AZL. Het liefst minimaal drie maanden van tevoren, dan kunnen we alles goed regelen. Dat is met name belangrijk als u voor uw AOW-leeftijd (in 2018: 66 jaar) met pensioen wilt. Ruim een jaar voor die datum ontvangt u van ons een uitgebreide mailing met informatie om pensioenkeuzes te maken.

Maakt u gebruik van de Extra Pensioen, Netto Pensioen of TOP-regeling? Vergeet niet in actie te komen. Lees op pagina 8 wat wijzigt en wat u moet doen. Zeker als u TOP'er bent!

Geen advies, wel uitleg

We geven geen pensioenadvies; wel kunnen we het een en ander uitleggen als u er niet uitkomt. Neemt u dan gerust contact met ons op. Bel 070 - 4138 602 of mail uw vraag naar info@sp.tno.nl.

Ontvang ook de nieuwsupdates

Tussen deze en de eerstvolgende editie van de Life & Pension zitten altijd een paar maanden. Wilt u tussentijds snel op de hoogte zijn van onze actuele en interessante pensioenberichten? Log dan met uw DigiD in op de site bij 'Mijn pensioen' en meld u aan voor digitale communicatie. U ontvangt dan niet alleen de tussentijdse nieuwsupdates per e-mail, maar ook de digitale editie van de Life & Pension. Een prettig leesbaar magazine voor op uw iPad, laptop en computer met al uw pensioennieuws.

Stichting Pensioenfonds TNO
Laan van Zuid Hoorn 165
2289 DD Rijswijk
Postbus 7018
2280 KA Rijswijk

Telefoon: 070 4138602
Telefax: 070 4138620
E-mail: info@sp.tno.nl
Website: www.pensioenfondstno.nl
Pensioenuitvoering AZL N.V.